המסגרות המשפטיות המשפטיות לתיאגוד בתי החולים הממשלתיים הוועדה לבחינת תיאגוד בתי החולים הממשלתיים 5 נובמבר 2013 עו״ד רוני טלמור מחלקת ייעוץ וחקיקה (כלכלי-פיסקלי)

מה זה תאגיד?

- . תאגיד אישיות משפטית לא טבעית, יצירת הדין. ⊚
- כשירות לזכות, חובה וכל פעולה משפטית המתיישבת עם אופיו כגוף מואגד.
- הכלכלה פועלת באמצעות תאגידים, הן בגלל האחריות המוגבלת והן בגלל היכולת להשקיע במשותף או לגייס כספים.
- - .(באמצעות אורגנים organ) איבר). •
- ריבוי האורגנים הפועלים בחברה מעורר לעיתים קשיים לזהות מי ביצע? האם ידע על האחרים? "תופעת המסתור התאגידי".
 - האם המדינה היא תאגיד?

מה זה "תאגוד"?

- המייסדים מעבירים נכסים לחברה כנגד הון מניות.
 הבעלות הקניינית בנכס מוחלפת בבעלות בזכויות בתאגיד. הקניין בנכס עובר לחברה.
- תאגוד יחידה ממשלתית מחייב הגדרה ברורה של כל הזכויות, חבויות, חוזים, חוזי עבודה או זכויות אחרות, נכסים ועוד – שיהפכו להיות של התאגיד עצמו.
- הוצאת נכסים מהתאגיד לאחר מכן מוגבלת. אפשר לקנות מהתאגיד או לקבל כדיבידנד.
- ניהול הפעילות המתואגדת הוא באחריות האורגניםבתאגיד, כפי שמוגדרים בחוק או במסמכי היסוד.
- ורגנים האנשים שיוצרים את החשיבה, הפעולות המשפטיות, הכוונות של התאגיד.

אורגנים ומימשל תאגידי

- בד"כ בתאגיד 3 רמות של אורגנים ●
- אסיפה כללית מורכבת מבעלי המניות של החברה.
 - דירקטוריון מתווה מדיניות ומפקח על ההנהלה.
 - ההנהלה דרג מבצע, מדווח לדירקטוריון.
- מימשל תאגידי" כללים שנועדו להבטיח ניהול תקין ובקרות פנימיות, כדי להתגבר על "תופעת המסתור התאגידי" ועל ניגודי עניינים של מי שפועל בשם התאגיד.
- ככל שמזוהות "בעיות נציג" חמורות יותר,כד המימשל התאגידי מחמיר יותר.

היבטים המשפיעים על בחירת צורת התיאגוד

- ם מה נכנס למסגרת התאגיד? בית חולים? אשכול בתי חולים?
 - אילו נכסים מועברים? מקרקעין? עובדים? •
 - סלמי תהיה הבעלות בבתי החולים? ממשלה? קופ״ח? משקיעים אחרים?
 - האם הפעילות מתאימה למסגרת עסקית או למסגרת מלכ"רית? אופי הפעילות, שיקולי תפעול, רגולציה, מימון ציבורי, תרומות, מיסוי.
 - חלוקת רווחים? למי?
 - סְבַלֹת תִיקצוב או תמיכה של המדינה?
 - . צורך ברגולציה ורגולטור ענפיים.
 ●
- התאמת כללי המימשל התאגידי באופן שייתן מענה לכשלים ולקשיים הצפויים בניהול השוטף.
 - צורך ברגולטור תאגידי ייעודי (רשם ההקדשות/רשות החברות הממשלתיות/"רשות בתי חולים")
 - תחולת דינים ציבוריים, כמו חוק חובת מכרזים

חברות ממשלתיות

- חברה ממשלתית היא קודם כל חברה רגילה, עסקית או לא עסקית. יש גם עמותות ממשלתיות. קרוב ל-100 חברות בכל תחומי המשק (למעט בתחום הבריאות..)
- למה מקימים חברות ממשלתיות הבעלות ממשלתית אבל המסגרת הניהולית של חברה מאפשרת גמישות הנדרשת לניהול עסקים וגם לשינויי בעלות (הפרטה).
- פעילות ציבורית שכוחות השוק לא הקימו (חברת חשמל, בתי זיקוק), מונופול טבעי (הולכה- גז, מים), שירותים ציבוריים/חברתיים (עמידר, מתנ"סים, מועצה לצרכנות), פרויקטים ספציפיים (שוק סיטונאי). תאגוד יחידות סמך – תעש, רפא"ל.

חברות ממשלתיות – סעיף 4

- סעיף 4 לחוק החברות הממשלתיות •
- (א) חברה ממשלתית תפעל לפי השיקולים העסקיים שעל פיהם נוהגת לפעול חברה לא ממשלתית, זולת אם קבעה לה הממשלה, באישור הועדה, שיקולי פעולה אחרים; הוראה זו לא תחול על חברה ממשלתית שמסמכי היסוד שלה אוסרים על חלוקת רווחים.
- (ב) בחברה ממשלתית שאחת ממטרותיה היא לספק לציבור מצרכים או שירותים שלא על מנת להפיק רווחים, רשאית הממשלה להחליט שתפעל בהשגת מטרה זו לפי הכללים המחייבים אדם הממלא תפקיד על פי דין.

חברות ממשלתיות – בעיית הנציג

- בחברה ממשלתית "בעיית נציג" מיוחדת לעומת חברה פרטית רגילה.
- הבעלות בחברה היא ממשלתית, הנכסים של החברה הם נכסי ציבור, אבל הכוח של בעלי המניות מפוצל בין גורמים רבים בממשלה –
 - השרים, משרדי הממשלה השונים
 - ∘ הדירקטורים
 - ס העובדים ◦
 - המדינה לא יודעת להפעיל כח שליטה כמו בעל שליטה● פרטי.
- כן יש חוק שמסדיר את האופן בו הממשלה פועלת כבעלת מניות, וכן ממשל תאגידי מוגבר.

חברות ממשלתיות – הממשלה כבעלת מניות

- חוק החברות הממשלתיות מחלק את הסמכויות בין הממשלה, השרים, רשות החברות.
 - הממשלה בצמתים המרכזיים
 - החלטה על הקמת חברה, מיזוג, פירוק
 - הפרטה (ועדת שרים להפרטה)
- דוגמא להחלטות הטעונות אישור ממשלה (סעיף 11) − שינוי מטרות.
 - ∘ שינוי בזכויות הצמודות למניות.
- ∘ הקצאה של מניות החברה שתביא לשינוי מהותי ביחסי הכוחות בין בעלי המניות.
- o חידוש ארגונה של החברה, פירוק מרצון, פשרה, סידור או מיזוג עם חברה אחרת.
 - ∘ הקמת חברה, רכישת מניות בחברה קיימת.
- זכות או הבחייבות של החברה שעלולה להגביל, במישרין או זכות או התחייבות של החברה שעלולה להגביל, במישרין או בעקיפין, את הממשלה, בין בתפקידה השלטוני ובין במעמדה כבעלת מניות בחברה, לרבות בקשר עם ביצוע שינויים מבניים והפרטה, קידום התחרות והסדרת הענף שבו פועלת החברה

חברות ממשלתיות – השרים

- השרים" שר האוצר יחד עם שר שהממשלה מגדירה 🧓 "השרים" לענייני החברה סמכות משותפת.
- הצבעה באסיפה הכללית מינוי בא כח והנחייתו לגבי אופן הצבעתו.
 - מינוי הדירקטורים + אישור היו"ר שנבחר מביניהם.
 - אישור מינוי מנכ"ל.
 - דרישת דיון בדירקטוריון בנושא מסוים.

חברות ממשלתיות – רשות החברות הממשלתיות

- הרשות היא הגורם המקצועי בממשלה לגבי ניהול חברות.
 - הרשות אינה עוסקת בהיבטים הענפיים של הפעילות.
 - כוחה הגדול הוא במומחיות ובהיכרות הקרובה עם כל חברה, לצד ראיית רוחב של עולם החברות בבעלות ממשלתית.
- נציג רשות בכל ישיבת דירקטוריון וועדות של כל חברה -> היכרות קרובה עם הניהול היומיומי.
 - . תפקידים פורמליים מועטים: €
 - קביעת כללים ונהלים.
- ביצוע החלטות הממשלה מהקמת החברה ועד להפרטה או פירוק.
 - ייעוץ לשרים לגבי העמדה באסיפה הכללית.
 - דרישת דיון בדירקטוריון.
 - הדחת דירקטור שאינו ממלא תפקידו כראוי.
 - אישור ייעוד רווחים.
 - אישור מינוי רו"ח מבקר ויועץ משפטי חיצוני.
- כל עניין שמגיע לשרים או לממשלה מלווה בעמדת הרשות או חוו"ד.

חברות ממשלתיות – ממשל תאגידי מוגבר

כבר בשנות ה-70 קבע חוק החברות הממשלתיות ממשל תאגידי דומה לזה שעוגן בשנת 2000 בחוק החברות לגבי חברות ציבוריות.

- דירקטוריון נפרד מההנהלה.
- חובה להקים ועדת ביקורת.
- חובה למנות מבקר פנימי.
- מינוי רו"ח מבקר לפי קביעת הרשות.
- אישור הרשות למינוי יועץ משפטי חיצוני. 🤞
- חובה לכנס את הדירקטוריון לפחות אחת לחודשיים.
- דיווח כספי רבעוני כמו חברה ציבורית עם בקרות ברמת sox.
 ממכות הרשות להורות על דרד הצנת פרמית רדוחות כשאיו רז
- סמכות הרשות להורות על דרך הצגת פרטים בדוחות כשאין בחשבונאות הרגילה מענה מתאים.
 - . היבטים רבים מעוגנים בחוזרי הרשות.
- מינוי דירקטורים על ידי השרים אבל לפי קריטריונים בחוק ובהחלטות ממשלה, ובכפוף לאישור ועדת מינויים בראשות שופט בדימ׳

חברות ממשלתיות – דואליות נורמטיבית

- החלת נורמות מהמשפט הציבורי על החברה במקביל לתחולת המשפט הפרטי – בג"צ 731/86 מיקרו דף נ' חברת החשמל. הוחלו על חברות כגון מקורות, עמידר, בזק.
 - חוקים שחלים על חברה ממשלתית בשל מעמדה הציבורי
 - ∘ חוק חובת מכרזים
 - ∘ חוק מבקר המדינה
 - ס חוק חופש המידע ◦
 - ס חובות ייצוג הולם בדירקטוריון − נשים וערבים 🏻
 - ס חובות ייצוג הולם בקרב העובדים − נשים, אתיופים, דרוזים 🌼
 - ס חוק יסודות התקציב פיקוח על תקציב ועל שכר עובדים ס
 - רגולציה ענפית.

חברות ממשלתיות – הפרטה

- קשה להפריט או לפרק גוף בבעלות ממשלתית. חוק החברות הממשלתיות קובע הליך מובנה עם סמכויות הנדרשות להבטחת הביצוע.
- חברה ממשלתית אבן דרך בין בעלות וניהול ממשלתיים למעבר לבעלות וניהול פרטיים.
- הפרטה תהליך שנועד להקטין או לבטל את בעלותה של הממשלה בחברה, או לצמצם את פעילות החברה ע"י העברת עסקים ונכסים לאחרים
 - הליך הפרטה מתחיל בהחלטה של ועדת שרים להפרטה. החברה הופכת ל"חברה בהפרטה".
- סמכויות מיוחדות של רשות החברות כלפי חברה בהפרטה ונושאי משרה בה כדי להבטיח ביצוע יעיל ואפקטיבי של החלטת ההפרטה.

חברות ממשלתיות – צו אינטרסים חיוניים

- שמירה על אינטרסים ציבוריים לאחר הפרטה צו אינטרסים סיבוריים:חיוניים:
- הבטחת המשך קיומן של פעילויות חיוניות או הבטחת רציפות אספקתם הנאותה של שירותים חיוניים לציבור.
- ישראליות ומניעת רכישת מעמד ע"י גורמים עוינים.
 (בעיקר מגבלות על החזקת אמצעי שליטה ומינוי נושאי משרה).
 - ס קידום התחרות או מניעת ריכוזיות במשק. ₪
 - עניינים בטחוניים •
- ๑ קידום תחרות ומניעת ריכוזיות הסדר מיוחד לגבי ״הקצאה לגורם ריכוזי״ בחוק הריכוזיות – פרק הקצאת זכויות

חברות ממשלתיות – ברירת המחדל לבעלות ממשלתית קבועה או לקראת העברת הבעלות

- חברה נכנסת לתחולת חוק החברות הממשלתיות אם המדינה מחזיקה יותר מ-50% מ-
 - זכויות ההצבעה באסיפה הכללית, או
 - הזכות למנות דירקטורים.
 - בג"צ 5684/91 ברזילי נ' ממשלת ישראל בעקבות המלצות ועדת נתניהו.
 - חברות מיוחדות החברה להשבת נכסים של נספי שואה, הספריה הלאומית.
 - חוק החברות הממשלתיות יוצר סל כלים משלב ההקמה ועד לפירוק או הפרטה כ"עסקת חבילה".

תאגידים ללא כוונת רווח

מאפיינים כלליים:

- כ רווחי התאגיד מיועדים להגשמת המטרות (בד"כ בעלות אופי ציבורי);
 - ס ציבור נהנים בלתי מסוים;
 - איסור חלוקת רווחים; ◦
- מקורות מימון כספי ציבור תורמים ולא משקיעים הזכאים לתשואה בגין השקעתם, תמיכות ממשלתיות והקלות מס (אך גם הכנסות עצמיות, דמי חבר ועוד);
 - בעיית נציג מוגברת.

חל״צ

מוסדות חובה

- אסיפה כללית פורום בעלי המניות.
- דירקטוריון מתמנה ע"י האסיפה הכללית. מתווה את מדיניות החברה ומפקח על המנכ"ל (ככל שמונה). ככלל, עובדים בחל"צ אינם יכולים להיות דירקטורים. סמכות לשר לאפשר כהונת עובדים בדירקטוריון לגבי סוגים של חל"צ, במגבלות שנקבעו בחוק;
- ושאי הדירקטוריון). נושאי האסכ״ל (ולא ע״י הדירקטוריון). נושאי משרה בחל״צ ועובדים בה אינם יכולים להיות חברים בה.
- * החוק אוסר על חברי הדירקטוריון וחברי ועדת הביקורת לתת לחל"צ
 שירותים בשכר, שלא כדירקטור או חבר ועדת הביקורת; הגמול והחזר
 ההוצאות שהם רשאים לקבל מוגבלים בסכומים שנקבעו בתקנות.
 - .₪ **רו״ח מבקר** בחל״צ שמחזורה מעל מיליון ₪.
 - מבקר פנימי- בחל"צ שמחזורה מעל 10 מיליוו ₪.

צ"2Π עקרונות בסיסיים

- שליטה- ניתן לייסד חל"צ על ידי מייסד אחד; מתאפשרת שליטה בחל"צ (לעומת עמותה) ;
- מטרות ציבוריות בלבד רשימת המטרות הציבוריות נקבעה בתוספת השנייה לחוק. רשימת המטרות רחבה, ובה, בין היתר, בריאות והצלת חיים, וכן רווחת הקהילה, וכיו"ב;
- שינוי המטרות הציבוריות הקבועות בתקנון שינוי למטרות קרובות – באישור הרשם; שינוי למטרות רחוקות – באישור ביהמ"ש;

חל"צ

עקרונות בסיסיים

- איסור חלוקת רווחים לבעלי המניות כל חלוקת רווחים רווחים, במישרין או בעקיפין, לרבות חלוקת רווחים ליזם, תיחשב חלוקה אסורה;
- עבירות מניות מוגבלת המניות משקפות את הבעלות בחל"צ וניתנות להעברה ללא תמורה; העברה בתמורה מזערית אפשרית בכפוף לדיווח מראש לרשם; העברה בתמורה לא מזערית בכפוף לאישור מראש של ביהמ"ש; המנייה אינה ניתנת להורשה לעיקול או לשיעבוד ולא מהווה חלק מנכסי בעליה העומדים לחלוקה בפירוקו או בפשט"ר;
- סמכות לשר לקבוע הוראות לעניין שיעור הוצאות למירבי של חל"צ לניהולה (לא נעשה שימוש עד כה):

חל״צ

עקרונות בסיסיים

- עסקאות בעלי עניין נדרשים אישורים במנגנונים הפנימיים (ועדת ביקורת, דירקטוריון אסכ"ל) וכן במנגנונים חיצוניים (אישור ביהמ"ש או הרשם), לפי סוג העסקה (רגילה או חריגה) והגורם עימו נערכת (נושא משרה/בעל מניות/קרוב של מי מאלה);
- שיפוי, ביטוח ופטור ניתן לבטח נושאי משרה וחברי ועדת ביקורת; לא ניתן לפטור מאחריות בשל הפרת חובת הזהירות או לתת התחייבות לשיפוי מראש בשל הפרת חובת הזהירות.

חל"צ עקרונות בסיסיים

- פעילות עסקית בחל"צ מותרת פעילות עסקית בין בתוך החל"צ ובין באמצעות תאגיד בת במגבלות מסוימות; הפעילות העסקית צריכה להיות מופרדת (גם מבחינה חשבונאית) מהפעילות האלכ"רית והיא אינה יכולה להוות את עיקר פעילותה של החל"צ; עדיפות לפעילות עסקית שיש לה זיקה למטרות העמותה;
- **העברת נכסים בפירוק** בפירוקה של חל"צ יועברו נכסיה הנותרים לתאגיד עם מטרות ציבוריות דומות.

Πל"צ פיקוח ואכיפה

לרשם סמכויות שונות ביחס לחל"צ:

- רישום כפוי של חל"צ שלא נרשמה;
- מינוי חוקר ביחס לחל"צ שאינה מקיימת את הוראות החוק או את הוראות תקנונה;
 - , "צד" בהליכים הנוגעים לחל"צ בביהמ"ש •
- הגשת תביעה נגזרת בשמה של חל"צ (באישור היועץ המשפטי לממשלה);

חל״צ

פיקוח ואכיפה

- הטלת עיצומים כספיים (בתיקון שנדון כיום בוועדת החוקה, סמכות להטיל עיצום כספי ישירות על נושא משרה בחל"צ);
- קבלת דיווחים חל"צ מחוייבת בהגשת דוח כספי ודוח מילולי לרשם מדי שנה; בנוסף, חובה להגשת דיווחים שוטפים בנושאים שונים (הודעות על שינוי מען, מינוי או סיום כהונה של נושאי משרה, פרוטוקול האסכ"ל הכולל החלטה על שינוי תקנון וכד"); הדיווחים עומדים לעיון הציבור באתר ה"גיידסטאר";

חל"צ

פיקוח ואכיפה

- אישור ניהול תקין נדרש בהתאם להחלטת הממשלה כתנאי לקבלת תמיכות מהמדינה או להתקשרות עימה; האישור ניתן ע"י הרשם לגוף העומד בדרישות החוק ומקיים את כללי מינהל תקין שנקבעו ע"י הרשם;
- כאמור, אישור ביהמ"ש בצמתים מרכזיים בפעילותה
 של חל"צ מתן אישור לשינוי מטרות; מיזוגים;
 עסקאות בעלי עניין; העברת מניות בתמורה וכיו"ב.

חל"צ הטבות

מוסד ציבורי – סעיף 9(2) לפקודת מס הכנסה

הסעיף קובע פטור ממס להכנסה של מוסד ציבורי, פרט להכנסה מהמקורות הבאים:

- הכנסה מעסק של מוסד ציבורי
- הכנסה מדיבידנד או מהפרשי הצמדה שנתקבלו מחבר בני אדם, העוסק בעסק שהוא בשליטת המוסד הציבורי

"מוסד ציבורי"- חבר בני אדם של שבעה לפחות שרוב חבריו אינם קרובים זה לזה...הקיימים ופועלים למטרה ציבורית ונכסיהם והכנסותיהם משמשים להשגת המטרה הציבורית בלבד והם מגישים דין וחשבון שנתי לגבי נכסיהם, הכנסותיהם והוצאותיהם להנחת דעתו של פקיד השומה על פי תקנות שהתקין שר האוצר..." "משרה ציבורית" – מוגדרת כימטרה שעניינה דת, תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד או ספורט וכן מטרה אחרת שאושרה על ידי שר האוצר כמטרה ציבורית"

פטור מתשלום מע"מ -

חוק מע"מ, <mark>תשל"ו-1975</mark> קיים פטור מתשלום מע"מ בגין קבלת שירות ממלכ"ר. החוק מגדיר מהו מוסד ללא כוונת רווח או מלכ"ר. לא כל מלכ"ר לעניין חוק מע"מ הוא בהכרח מוסד ציבורי לעניין פקודת מס הכנסה.

במקום מע"מ, המלכ"ר משלם מס שכר – 7.5% מהשכר ששילם, אלא אם שולם שכר נמוך מ-80 אלש"ח;

פטורים / הנחות במיסוי מקרקעין

<u>מס שבח:</u> מוסד ציבורי המוכר מקרקעין, מקבל פטור מתשלום מס שבח, ככל שהחזיק את הנכס לתקופה של שנה לפחות לפחות ועשה בו שימוש בנכס למטרותיו ב-80% מהזמן; <u>מס רכישה:</u> מוסד ציבורי יחוייב ב-0.5% משווי הזכות במקרקעין בלבד, לעומת שיעור מירבי עודר 2018

חל"צ הטבות

תרומות – סעיף 46 לפקודת מס הכנסה–

מוסד ציבורי יוכר לעניין תרומות לצורך פטור והקלות במיסוי.

מס הכנסה מכריז על עמותה שהוכרה כמוסד ציבורי וועדת הכספים של הכנסת מאשרת את מוסדות הציבור.

אדם שתרם סכום העולה על 181₪ למוסד ציבורי יזוכה מהמס שהוא חייב בו באותה שנה בשיעור של 35% מסכום התרומה (תקרה ההסדר – עד 30% מההכנסה החייבת במס או 9 מלש"ח, לפי הנמוך)

- תמיכות והקצבות
- קרקע או נכסים ללא תמורה או בתמורה סמלית
 - אספקת שירותים למדינת ישראל (מכרזים)

חל"צ ממשלתית

- חל"צ ממשלתית = חברה שבתקנונה נקבעו מטרות ציבוריות ואיסור על חלוקת רווחים + שיותר ממחצית כוח ההצבעה באסכ"ל או הזכות למנות יותר ממחצית מספר הדירקטורים שלה הם בידי המדינה.
 - כיום קיימות כ-7 חל"צ ממשלתיות.
- סמכות לשרים (משפטים ואוצר) להחריג חל"צ ממשלתית מהוראות שנקבעו לעניין חל"צ או להחילן עליה בשינויים שיקבעו (ס' 345לב לחוק החברות).

חל"צ ממשלתית

הסדרים מיוחדים שנקבעו בתקנות לעניין חל"צ שהינה ממשלתית:

- שינוי מטרות בהחלטת ממשלה מנומקת (אין צורך באישור הרשם או ביהמ"ש);
 - ועדת הביקורת ועדת הביקורת מתמנה מקרב הדירקטוריון;
- הסמכות ל**מינוי חוקר** לפי סעיף 345יח לחוק **בידי מנהל רשות** החברות הממשלתיות ולא בידי הרשם;
- אין מניעה ל**העברת נכסי החל"צ בעת פירוקה למדינה** אף שהיא בעלת מניות
- אישור הדוחות הכספיים והמילוליים בידי הדירקטוריון (ולא האסכ״ל);
- הסרת המגבלות להפרטה (איסור מכירה בתמורה והגבלות על שינוי מטרות)

